

Co je autorita?

Michail Bakunin

Michail Bakunin
Co je autorita?
1871

Získáno 27. 3. 2023 z
<https://proletarchiv.yolasite.com/resources/Bakunin.M.A.1871.Co.je.aut>

anarchistickaknihovna.org

1871

Co je autorita? Je to nevyhnutelná moc přírodních zákonů, která se projevuje v nezbytném spojování a řazení jevů hmotného a společenského světa? Jestliže ano, pak proti těmto zákonům je bouřit se nejen zakázáno - je to také nemožné. Můžeme jim nerozumět nebo je vůbec neznat; nemůžeme je ale neposlouchat; protože konstituují základ a hlavní podmínky naší existence; obklopují nás, prostupují, regulují všechny naše pohyby, myšlenky a činy; dokonce i když věříme, že je neposloucháme, tak pouze ukazujeme jejich všemocnost.

Ano, jsme absolutními otroky těchto zákonů. Ale takové otroctví není ponížením, nebo spíše není vůbec otroctvím. Protože otroctví předpokládá vnějšího pána, zákonodárce mimo toho, komu přikazuje, zatímco tyto zákony nejsou mimo nás; jsou nám vlastní; zakládají celé naše bytí, fyzické, intelektuální a morální; žijeme, dýcháme, jednáme, myslíme, toužíme jen díky těmto zákonům. Bez nich nejsme ničím, bez nich dokonce nejsme. Odkud bychom potom mohli získat sílu a toužit po bouření se proti nim?

V jeho vztahu k přírodním zákonům je však pro člověka možná jedna svoboda - svoboda jejich poznání a uplatnění ve všezahrnující míře v souladu s předmětem kolektivní a individuální emancipace a zlidšťování, které uskutečňuje. Tyto zákony, jednou rozpoznané, uplatňují autoritu, která není masami lidí nikdy zpochybňována. Na to člověk musí být tak na dně, že je například blázen nebo teolog či alespoň metafyzik, právník nebo buržoazní ekonom, aby se bouřil proti tomu, že dvakrát dva jsou čtyři. Člověk musí mít víru, aby si představoval, že oheň nehoří a voda netopí, pokud si ovšem nepomůže nějakým trikem na základě nějakého jiného přírodního zákona. Ale tyto vzpoury, nebo spíše tyto pokusy o nemožnou vzpouru pramenící z rozmarných vrtochů, jsou rozhodně výjimkou: proto může být obecně vzato řečeno, že masa lidí, v jejich každodenních životech uznává vládu zdravého rozumu - který je shrnutím obecně uznaných zákonů - takřka absolutně.

Velkým neštěstím je, že velký počet přírodních zákonů, které jsou již uznané vědou, zůstává neznámý masám díky obezřetnosti poručnických vlád, které existují, jak víme, jen pro dobro lidu. Je tu ale ještě jiná obtíž - hlavní část přírodních zákonů spojených s vývojem lidské společnosti, které jsou právě tak nezbytné, stálé a fatální jako zákony, které ovládají hmotný svět, nejsou náležitě zavedeny a uznány ani samotnou vědou.

Až budou uznány vědou a pak rozšířeny rozsáhlým systémem lidového vzdělávání a vyučování do myslí všech, bude otázka svobody zcela vyře-

šena. I ty nejpaličatější autority musí připustit, že pak nebude potřeba ani politická organizace, ani řízení, ani legislativa, tři věci, které, ať už vychází z vůle suveréna, nebo z volby parlamentu prostřednictvím všeobecného volebního práva, a dokonce i kdyby se shodovaly se systémem přírodních zákonů - což se nikdy nestalo a ani nestane - jsou vždy stejně fatální a nepřátelské svobodě mas už jen ze samotného faktu, že jim jsou vnucovány systémem vnějších a proto despotických zákonů.

Svoboda člověka spočívá pouze v tom, že poslouchá přírodní zákony proto, že je sám uznal, a ne proto, že mu jsou zvenčí vnucovány jakoukoli vnější vůlí, boží nebo lidskou, kolektivní nebo individuální.

Dejme tomu, že tu je vzdělaná akademie, složená z nejvýznačnějších reprezentantů vědy. Dejme tomu, že by tato akademie dostala na starost legislativu a organizaci společnosti, a tak, inspirována pouze nejčistší láskou k pravdě, neuzná žádný zákon krom těch, které budou v absolutním souladu s posledními objevy vědy. Pokud se mě týče tvrdím, že taková organizace a legislativa by byla nestvůrností a to ze dvou důvodů: zaprvé, lidská věda je vždy a nezbytně nedokonalá a srovnáváme-li to, co bylo objeveno, s tím, co musí být objeveno, můžeme říci, že je stále v kolébce. Takže pokud bychom se pokoušeli stlačit praktický život lidí, kolektivní a individuální, do striktní a výlučné shody s nejnovějšími daty vědy, odsoudili bychom společnost právě tak jako jedince trpět mučením na Prokrustově loži, které by beztak brzy skončilo tím, že by se z něj vymkl a potlačil je, protože život vždy zůstává nekonečně větší věcí než věda.

Druhým důvodem je toto: společnost by se podřídila legislativě vycházející z vědecké akademie ne proto, že sama rozumí racionálnímu charakteru této legislativy (pokud by tomu tak bylo, stala by se akademie zbytečnou), ale proto, že tato legislativa, vycházející z akademie, by byla vnucena ve jménu vědy, která je uctívána bez pochopení. Taková společnost by nebyla společností lidí, ale zvířat. Byla by druhým vydáním misí do Paraguaje, která byla tak dlouho podřízena vládě jezuitů. Zcela jistě a velmi rychle by upadla na nejnižší stádium idiocie.

Je tu ale ještě třetí důvod, který by udělal takovou vládu nemožnou - zejména pokud by vědecká akademie byla nadána suverenitou takřka jako absolutní, pak i kdyby se sestávala z nejvýznačnějších lidí, skončila by spolehlivě a brzy ve své vlastní morální a intelektuální korupci. K tomu dochází i dnes jen s těmi několika privilegii, které mají. I ten největší vědecký génus, od chvíle kdy se stane akademikem, úředně potvrzeným učencem,

nevyhnutelně klesá k pohodlnosti. Ztrácí svou spontánnost, svou revoluční smělost, a tu nezvladatelnou a divokou energii, charakteristickou pro největší génie, která je stále volá ke zničení starých potápějících se světů a položení základů novému. Nepochybně získává na opatrnosti a utilitární, praktické rozumnosti to, co ztrácí na síle myšlení. Jedním slovem, stává se korumpovaným.

Je charakteristikou privilegia a každé privilegované pozice, že zabíjí mysl a srdce člověka. Člověk privilegovaný, ať už prakticky nebo ekonomicky, je člověk v mysli a v srdci zkažený. Je to společenský zákon, který nepřipouští žádnou výjimku, a je platný pro celé národy stejně jako pro třídy, společenstva a jedince. Je to zákon rovnosti, hlavní podmínky svobody a lidskosti. Hlavním cílem tohoto pojednání je právě ukázat tuto pravdu ve všech jejich projevech ve společenském životě.

Vědecké těleso, jemuž by byla svěřena vláda nad společností, by skončilo tak, že by se zaslíbilo už ne vědě, ale zcela jiné věci, těmuž, čemu se věnují všechny zavedené vlády, a sice zabezpečování svého věčného trvání tím, že bude dělat společnost svěřenou do její péče ještě hloupější a ta následkem toho bude stále více potřebovat její vládu a řízení.

Avšak to, co je pravda o vědeckých akademických, je pravda o všech volených legislativních shromážděních, dokonce i o těch zvolených všeobecným volebním právem. V tomto případě můžeme obměňovat jejich složení, to je pravda, to ale nepředěje vytvoření několikaletého tělesa politiků, privilegovaných ne sice zákony, ale fakty, kteří, věnující se výlučně řízením veřejných záležitostí své země, nakonec vytvoří druh politické aristokracie nebo oligarchie. O tom svědčí Spojené státy americké a Švýcarsko.

Takže: žádnou vnější legislativu a žádnou autoritu - ta, použita na jednu věc, je neoddělitelná od ostatních věcí, a obě mají sklony znevolnit společnost a degradovat i zákonodárce samotné.

Znamená to, že odmítám jakoukoli autoritu? Jsem vzdálen takovým myšlenkám. Když půjde o boty, svěřím se autoritě ševce, pokud o domy, kanály nebo silnice, budu to konzultovat s architektem nebo inženýrem. Kvůli té či oné speciální věci se obrátím na toho či onoho vědce. Ale nedovolím ani ševci, ani architektovi ani vědci, aby mi vnutil svou autoritu. Naslouchám jim svobodně a se vším respektem k jejich inteligenci, charakteru a znalostem, vyhrazuji si ovšem vždy právo na kritiku a nesouhlas. Nespokojuji se s konzultováním jediné autority ve specializovaném oboru; konzultuji s několika; srovnám jejich názory a vyberu si ten, který se mi

zdá být nejlepší. Ale neuznávám žádnou neomylnou autoritu, dokonce ani ve speciálních otázkách, a tedy ať už mohu mít jakýkoli respekt před čestností a upřímností toho či onoho jedince, nemám žádnou absolutní víru k žádnému člověku. Taková víra by byla osudná mému rozumu, mé svobodě a dokonce i úspěchu mého počínání; okamžitě by mě přeměnila na hloupého otroka, nástroj vůle a zájmů jiných.

Kdybych se skláněl před autoritou specialistů a doznával svou připravenost je následovat tak dlouho, jak se mi to bude zdát nezbytné, poslouchal bych jejich rady a dokonce i jejich pokyny, nebylo by to proto, že jejich autorita mi je vnucena někým jiným, až už by to byl člověk nebo bůh. Jinak bych je s hrůzou odmítl a poslal bych k čertu jejich rady, jejich pokyny a jejich služby, protože jim bych byl nucen platit ztrátou své svobody, a sebeúcty za kousky pravdy, obalené v mnoha lžích, jaké mi mohou dát.

Skláním se před autoritou specialisty proto, že mi je vnucena jen mým vlastním rozumem. Jsem si vědom své neschopnosti pochopit ve všech detailech jejího vývoje jakoukoli velkou část lidského vědění. Ani ta největší inteligence by nestačila k pochopení všeho. Vzhledem k tomu je pro vědu stejně jako pro průmysl nezbytná dělba a spojení práce. Dám a dostanu - takový je lidský život. Každý řídí a je řízen ve svém směru. Proto tu není žádná pevná a nepřetržitá autorita, ale neustálá výměna vzájemné, dočasné a především dobrovolné autority a poslušnosti.

Ten samý důvod mi nedovoluje, abych uznal pevnou, nepřetržitou a univerzální autoritu, protože tu není žádný univerzální člověk, člověk schopný uchopit všechnu tu záplavu ve vědách a oblastech společenského života do detailů, bez nichž by uplatnění jakékoli vědy v životě bylo nemožné. A kdyby taková univerzálnost mohla být jedním člověkem skutečně dosažena, bylo by nezbytné vyhnat takového člověka ze společnosti, protože jeho autorita nad námi by nevyhnutelně vedla ostatní k otroctví a imbecilitě. Nemyslím si, že společnost by měla ubližovat génium, jak tomu bylo až dosud, ale ani si nemyslím, že by je měla příliš hýčkat, nebo jim dokonce poskytovat jakákoli privilegia nebo výlučná práva na cokoli, a to ze tří důvodů: zaprvé proto, že často pokládá šarlatána za génia; zadruhé proto, že takový systém privilegií by mohl přeměnit v šarlatána i skutečného génia, demoralizovat jej a degradovat; a, konečně, protože by tak nad sebou společnost vytvořila pána.